

Граждански искания за справедлива и екологична трансформация

Европейски избори 2024

Четири години след приемането на Европейската зелена сделка (ЕЗС) през 2019 г. все още сме изправени пред множество кризи: климатичната криза с все по-интензивни и разрушителни горски пожари, наводнения и горещи вълни, загубата на биоразнообразие, военните конфликти, нарастващите цени на енергията и храните. Време е Европа да се стреми към икономика на благосъстоянието и България да започне преход от линейна към кръгова икономика. България е най-ресурсоемката икономика в Европейския съюз (ЕС), както и най-въглеродно интензивната държава с 4,3 пъти по-висок интензитет от средния за ЕС. Нещо повече, производствените технологии генерират 420 кг отпадъци за производството на 1 000 евро при 66 кг средно за ЕС.

Обществените средства играят решаваща роля за справяне с кризите и затова следва да дават приоритет на дългосрочни решения вместо на краткосрочно изгодни варианти. Този манифест предлага мерки, които да гарантират че публичните средства ще стигнат до най-нуждаещите се места и хора. За да се случи това, Европейският съюз и България трябва да спазват международните екологични и правозащитни правила, да опазват околната среда и да подобряват живота на жителите си.

1. ПОСТАВЯНЕ НА ГРАЖДАНИТЕ В ЦЕНТЪРА НА ТРАНСФОРМАЦИЯТА

Бъдещето на ЕС зависи от доверието на неговите граждани в една трансформация, която не изоставя никого и води до солидарност, просперитет и устойчиво развитие на планетата. Когато гражданите са в центъра на промяната, те ще могат да си сътрудничат с институциите, за да създадат работещи начини за преодоляване на пречките и важните въпроси. [Европейският кодекс на поведение за партньорство](#) следва да се превърне в правно обвързващ инструмент за планирането и изпълнението на всички фондове на ЕС. Например, за да се гарантира ефективното изразходване на Социалния климатичен фонд, планът за това следва да се направи по приобщаващ начин със задълбочен анализ на нуждите и приоритетните области за намеса. И накрая, за да се засили общественият

контрол върху публичните фондове и банки, е необходимо да се публикува подробна база на наличните данни, която ги представя в отворен и оперативен формат и се обновява редовно.

2. НАСОЧВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СРЕДСТВА САМО КЪМ ТРАНСФОРМИРАЩИ ПРОЕКТИ

Еврофондовете трябва да заемат водеща роля в осъществяването на широкообхватната, бърза и социално справедлива трансформация, от която така спешно се нуждаем. Политиците трябва да дадат приоритет само на инвестиции, насочени към преодоляване на кризите, свързани с климата, биоразнообразието и ресурсите, като същевременно намаляват социалното и половото неравенство.

Принципът за „ненанасяне на значителни вреди“ сам по себе си не гарантира, че публичните средства на ЕС ще бъдат насочени единствено към трансформиращи проекти. Следователно този подход следва да бъде засилен и допълнен от принципа за „постигане на значителна полза“.

3. ВЪВЕЖДАНЕ НА СЪГЛАСУВАНА ПОЛИТИЧЕСКА И УПРАВЛЕНСКА РАМКА ЗА ВСИЧКИ ФОНДОВЕ И БАНКИ НА ЕС

Европейските фондове и инвестиции трябва да поддържат правата на човека, демокрацията, върховенството на закона и устойчивото развитие, да спазват международните споразумения и да бъдат съгласувани с всички финансови инструменти на ЕС. Нужни са задълбочени оценки на въздействието, граждански мониторинг и приоритет за инвестициите, които допринасят значително за постигането на дългосрочните социални и екологични цели на ЕС.

4. ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА

Чрез [подхода Нулеви отпадъци](#) Европа може да изгради кръгова икономика, която съхранява ценни ресурси, създава зелени работни места и подобрява устойчивостта и екологичната справедливост. Суровините трябва да бъдат възстановявани, а не изгаряни или заравяни в сметища. Споделената отговорност на бизнеса, на правителствата и на всеки един от нас е ключът към свят с по-малко отпадъци.

5. ПРЕМИНАВАНЕ ОТВЪД ИЗКОПАЕМИТЕ ГОРИВА

Необходимо е да се прекратят всички форми на подкрепа от европейски обществени средства за индустрията с изкопаеми горива. Новата Многогодишна финансова рамка не трябва да подкрепя решения, които задълбочават климатичната криза, а вместо това да увеличи финансирането за приспособяване към промените в климата. Повече средства за чиста енергия трябва да бъдат обвързани с рамка за управление, чрез която успешно да се

транспонира нужното законодателство и да се приоритизират инвестициите в енергийна ефективност и енергийна достатъчност.

Следващият бюджет на ЕС следва да включва подобрени методологии за отчитането в областта на климата, за да се осигури прозрачен и ефективен предварителен и последващ мониторинг на очакваните и реално постигнати резултати.

6.ПРЕВРЪЩАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ В МЕСТНИ

Ресурсите трябва да бъдат насочени към трансформация на местно ниво, за да се насърчи дългосрочна социална, икономическа, екологична и полова справедливост. Държавните институции и местната власт са в добра позиция да работят заедно и да предоставят обществени стоки, услуги и политики за социална сигурност, от които да се възползват гражданите с ниски доходи. Чрез местни климатични планове и публично-общностни партньорства ще се създаде благоприятна среда за кооперативна и справедлива местна икономика.

Затова трябва повече капацитет, човешки ресурси и добри практики за гражданско участие в местното самоуправление. Новият бюджет на ЕС трябва да осигури на местните власти инструменти за пряко финансиране чрез демократично контролирани, безлихвени средства, прилагащи принципа за равенство между половете.

7.ИЗИСКВАНИЯ КЪМ КОМПАНИИТЕ ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПЛАНОВЕ ЗА ПРЕХОД

Дружествата, получаващи еврофинансиране, трябва да спазват [Директивата за надлежна проверка на корпоративната устойчивост](#) и другите закони и да нямат текущи процедури в международни съдилища, свързани с правата на човека. Компаниите трябва да имат планове за климата и за опазване на околната среда, които да са съобразени с ограничението от 1,5 градуса. Компаниите трябва да се въздържат от изкуствено надуване на печалбите си и да са задължени да ги реинвестират в устойчиви дейности. Те трябва да плащат своя справедлив дял от данъците, да не избягват данъци и да не използват данъчни убежища. Освен това компаниите трябва да спазват трудовите права, да предлагат качествени работни места, да гарантират, че икономическите и социалните придобивки и работните места са еднакво достъпни за жените и малцинствените групи, както и да прилагат планове за справяне с неравенството между половете и други форми на неравенство на работното място във всички свои дейности.

8.ОВЛАСТЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ КОМПАНИИ ДА ПРЕДПРИЕМАТ ДЕМОКРАТИЧЕН КОНТРОЛ

Настоящата [европейска стратегия за публични инвестиции](#) адресира недостатъците на пазара и мобилизира частни инвестиции за малки и средни предприятия (МСП), но и при този си подход не осигурява ефективно необходимите обществени услуги в съответствие с международните ангажименти в областта на правата на човека. В резултат, за много хора и домакинства са недостъпни цените на жилища, енергия, транспорт, водоснабдяване и канализационни услуги.

Нуждаем се от стратегическа промяна, която приоритизира финансирането на обществените услуги и нови проектни модели - съвместна собственост на общността като например енергийните общности. За целта има нужда от повече еврофинансиране за публични компании и общностни проекти.

Компаниите от публичния сектор трябва да спазват същите условия, които предлагаме за частните компании. Задължително е всички дейности, предприети от тези дружества, да постигат екологични цели и да се борят с неравенството и социалната несправедливост, както и да прилагат мерки за демократична отчетност към гражданското общество.

9.ИНВЕСТИЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПРОГРАМИ

Образованието е ключово за зелен и социално справедлив преход. Нужно е повече образование за всички граждани, за да са наясно със съвременните предизвикателства и да бъдат подготвени за осъществяване на прехода.

Ето защо призоваваме за финансиране на образователни програми, обмен на информация и развиване на умения. Тези мерки трябва да бъдат насочени към всички групи - от гражданите до местните власти. Следва да се изградят партньорства с училища и университети и да се въведат нови учебни дисциплини като климат и околна среда и права на човека и социална справедливост. Важно е Европейската комисия да даде повече яснота какво представляват „зелените“ професии, за да бъдат припознати от хората като реална възможност.

10.ЗАСИЛВАНЕ НА ГРАЖДАНСКИЯ МОНИТОРИНГ, ЗА ДА СЕ ГАРАНТИРА ОТЧЕТНОСТ

Обществеността играе ключова роля в сигнализирането за нередности с европейски средства. За съжаление, съществуващите инструменти са ограничени и твърде бавни, за да предотвратят или спрат вредите или злоупотребите. ЕС трябва да създаде отделен, лесен за използване механизъм, който да позволява на гражданите да предприемат независими действия за граждански контрол, които водят до пряко докладване на случаи на злоупотреба със средства на ЕС, особено такива, свързани с дейности, които вредят на околната среда. За проекти, изпълнявани извън ЕС, например финансиране за развитие,

институциите, които го движат, трябва да са отговорни за своите действия, да въвличат местните общности, да осигуряват ефективни и достъпни независими механизми за подаване на жалби чрез мониторинг и оценка, спазват строги правила за прозрачност и зачитат правата на засегнатите общности и работници в своите политики чрез задължителни критерии и стандарти за комплексна проверка, съобразена с разпоредбите на ЕС.